

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Tantsukunsti õppekava

Kalmer Liimets

C O N V E R T E R

Koreograafi kutse lõputöö

Juhendaja: Henri Hütt

Kaitsmisele lubatud

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2014

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. KONETSEPTSIOON JA LAVASTUS	5
2. TANTSIJA	8
2.1 Tantsijaga proovisaalis	9
2.2 Tõlgenduse lineaarsus	10
2.3 Tantsija liikumiskeel	10
2.4 Tantsija laval ja lava taga	11
3. MULTIMEEDIK	12
3.1 Koostöö multimeedikuga	12
3.2 Probleemid tark- või riistvaraga	14
4. VALGUSTAJA	16
KOKKUVÕTE	18
KASUTATUD KIRJANDUS	19
LISAD	20
Lisa 1 Etenduse DVD.....	20
Lisa 2 RAIDERID.....	21
SUMMARY	22

SISSEJUHATUS

Minu jaoks on tants meedium, mille kaudu väljendatakse midagi, mida ühegi teise meediumi kaudu väljendada ei saa. Vastasel juhul jääb millegi tantsukeelde tõlgendamine mulle arusaamatuks tegevuseks. Seetõttu ei fännata ma ka narratiivi kasutamist tantsus.

Kui kellelgi on mingi teema, mida ta peab vajalikuks teistega jagada, siis on esmatähtis, võimalikult adekvaatse info edastamise seisukohalt, leida meedium, mis seda informatsiooni kõige paremini suudaks edastada. Ma mõtlen selle all seda, et kui sa tahad teada, mis tunne on langevarjuga lennukist välja hüpata, siis mine hüppa lennukist langevarjuga alla - seda tunnet riimidesse luuletades või pirukatesse küpsetades jääb info vastuvõtjal paratamatult midagi puudu.

Aga millest siis üldse tantsida?! Või teistpidi, miks me üldse tantsust kirjutame?! Kui ma suudaksin selle mõtte, millele mu koreograafia kutse lõputöö põhineb, siia niimoodi kirja panna, et kõik sellest samamoodi aru saavad nagu minagi, siis oma enese tõekspidamise järgi olen ma tegelenud millegi täiesti mõttetuga ja raisanud teiste ja iseenda aega. Sama mõtte ümberkeeratud kujul aga vabandaks justkui välja oskamatus end verbaalselt väljendada. Võiksin öelda, et mu kontseptsioon oli nii keeruline, et ma pidin sellest tantsulavastuse tegema, sest ma ei oska seda sõnadesse panna.

Nali naljaks, aga miskipärast on siiski nii, et mõnel hetkel osutub just tants selleks ainuõigeks meediumiks. Siis tekib aga jälle probleem - kuidas sellest aru saada? Kui balleti etendustega käib tavaliselt kaasas libreto, mis vaatajale kogu loo mõistetavas keeles lahti seletab, siis kaasaegsemate tantsuvormide puhul tihti sellist luksust pole. Narratiivi asemel pakutakse midagi muud, millel ei ole ühtegi teadaolevat omadust, mille kaudu seda kirjeldada. Seda saab vaid kogeda. Olen tihti pärast tantsuetendusi kuulnud kedagi lausumas midagi sellist, et *ma ei saanud päris täpselt aru, aga mulle meeldis/ei meeldinud*. Ma leian, et see on väga tähtis nüanss, millele tuleb ilmtingimata tähelepanu pöörata. Kellelgi on midagi näidata, maailmaga jagada. Ta on selle väljendamiseks leidnud ainuõige

vahendi. Ja siis tuleb vaataja ning otsustab traditsioonilise (tihtilugu ka kollektiivse) esteetilise kogemuse põhjal, kas talle meeldis või ei meeldinud see miski, millest ta just parasjagu aru ei saanud. Šifrit ei olegi. Sa kas koged või ei koge.

Minu koreograafia lõputöö keskendub just sellele samale teemale, kuid veidi teistsuguses võtmes. Sellele kuidas asju on võimalik mõista ja valesti mõista. Sellele, kuidas erinevate märgisüsteemide vahelise tõlke tulemusena kaasneb paratamatult mingisugune informatsiooni deformatsioon.

Töö esimeses peatükis räägin idee ja lavastuse sünnist ning arengust. Otsuseid mõjutavatest teguritest ning ka situatsioonist, millesse publik on asetatud. Järgnevas kolmes peatükis analüüsin koostööd enda ja tantsija, multimeediku ning valgustaja vahel.

1. KONETSEPTSIOON JA LAVASTUS

Lotman on öelnud, et loovus pole midagi muud kui veidi ebaõnnestunud tõlge märgisüsteemide vahel. Ja kuna märgisüsteeme on väga palju, on meil võimalus teha piisavalt palju vigu. Nende seas ka kreatiivseid vigu.

Mikita arvates loob see aga paradoksi, et märgisüsteemid ei tohigi olla täiuslikud. Nendesse on kodeeritud teatav "loks", et tõlkes jääks alati midagi puudu või üle. Need tõlkevead ongi loova mõtlemise olemus.

C O N V E R T E R aga võtab märgisüsteemid ja hakkab neid omavahel tõlkides vigu tekitama, et nende seast loovust leida.

Esialgne lavastuse idee põhineb suuresti Juri Lotmani võibolla kõige tuntumal mõttel loovuse kohta, mida Valdur Mikita hea meelega erinevates kontekstides meelde tuletab. See on, et loovus pole midagi muud kui pisut ebaõnnestunud tõlge ühest märgisüsteemist teise. (*Looming* 2002) Sellele tuginedes tekkis minus soov uurida mis saab ühest algselt kokkulepitud märgisüsteemist võetud infost, kui seda tõlkida lineaarselt läbi mitme märgisüsteemi. Ambitsioon oli isegi jõuda tagasi algse märgisüsteemini, et konkreetselt ja võrdlevalt vaadelda millised muutused on selle infoga läbi tõlkimise toimunud.

See mõte saatis mind juba päris pikka aega ja on jõudnud mu fantaasiates kõiksugu huvitavaid muutusi läbi teha, kuid põhi lähtepunkt on jäänud samaks.

Koreograafi lõputööle aina lähemale jõudes, pidin hakkama oma mõtteid ka kirja ning vormi panema, mis omakorda tingis muutusi, mida varem ette ei olnud näinud. Mille alusel valida välja märgisüsteemid mida 'filtritena' kasutada? Millega alustada või lõpetada? Isegi prooviperioodi alguses ei olnud ma veel kindel millist lähenemist kasutada ja kuidas. Omamoodi struktuurse

selguse tingisid hoopiski välised mõjutajad. Paljud asutused nõudsid oma trükiste jaoks infot etenduse pealkirja sisu kohta. Tuli verbaalselt kirjeldada etendust, mis ei olnud veel oma täit selgust saavutanud. See oli hea stiimul, et end kokku võtta ja asjad läbi mõelda. Hiljem tuli see, juba avaldatud info, paljuski kasuks otsuste langetamisel proovisaalis. Neid ideearendusi, mida väljaöeldud raamidesse kuidagi paigutada ei õnnestunud, oli seeläbi lihtsam kõrvale heita. Hoopis kellegi teise initsiatiivil oli tekkinud filter, millest kõik mõtted pidid läbi käima.

Nende katsetuste käigus jõudsin aga ikka ja jälle verbaalse keelekasutuse juurde tagasi, see aga jällegi on miski mille tõlgendamist ma laval näha ei soovinud. Keel, mis juba miskit tähendab, ei sisalda minu meelest piisavalt vea potentsiaali. Tahtsin midagi abstraktsemat, midagi mis on miski, aga samas ei ole ka. Miski mis võib tähendada midagi konkreetset ja samas ükskõik mida muud. Selle kaudu jõudsin lõpuks lihtsakoeliste abstraktsete pildikeste juurde, kus juhuslik värv ja juhuslik kujund moodustavad mingi tähenduse, seda tähendust omamata. Ja kui sellest pildist lähtub mõte, emotsioon, või muud sarnast, siis juba oleks millest tantsida.

Samasuguste mitte midagi tähendavate tähendusekandjatena sobisid minu ideega ideaalselt kokku Rorschach'i kleksograafia tehnikat kasutades tehtud 'tindiplekid'. Pildid, mille põhjal Šveitsi psühhiaater ja psühhoanalüütik, Hermann Rorschach, uuris oma arstiõpingute kõrvalt, lastele pilte näidates, miks erinevad inimesed näevad samu pilte vaadates erinevaid asju. Ta oli teinud pildid võimalikult abstraktsed, et mitte vastuseid mõjutada. (*History of the Rorschach* 1994) Eneselegi teadmata oli üritanud luua oma värvilisi geomeetrilisi Rorschach'i pilte. Loodan, et need pildid täiendavad teineteist kontseptsiooniliselt. Kui Rorschach'i puhul tekib (vähemalt ma eeldan, et tekib) enamusel vaatajaskonnast mingisugune äratundmine ja seos psühhoanalüüsiga, siis nende kõrval mõjuvad meie värvilis-geomeetrilised kujud süütute ja naiivsetena, siiski täites, vaatajale teadmata, sama ülesannet.

Võiks lausa väita, et minu etenduse puhul on tegemist sunnitud kollektiivse psühhoanalüüsiga, kus kõik küsimused ja assotsiatsioonid on etenduse asemel suunatud hoopis küsijale endale. Erinevalt Rorschach'ist ei suuna aga etendus vaataja pilku isegi mitte pildile, vaid laseb tal valida, mille kohta tal küsimused/mõtted tekivad. Selleks võib olla tantsija, muusika, valgus, ruum, video, mingisugune lõhn või muu ärritaja ruumis. Ja kui vaataja on valmis kaasa mõtlema ning kõike seda endale meelepärasesse keelde tõlkima – ehk läbi viima spontaanse enese psühhoanalüüsi – siis võib juhtuda, et pärast etendust on tal idee, või küsimus, millele ta tahab vastuseid saada. (*Tudengite lõputööd*

jõuavad lavale 2014) See mis mõtted need parasjagu tekkisid, oli tal igav, huvitav, hea või halb, see räägib siis juba vaataja mitte etenduse kohta, sest mitte Rorschach ei joonistanud piltidele tähendusi vaid vaataja mõtles need ise juurde.

Tahan loota, et sellises vormis nagu see töö lavale jõudis, tekitas ta tõlkes piisavalt palju vigu, et panna publikut kaasa mõtlema ja (endale) küsimusi esitama. Nii nagu ma ei esitanud küsimusi, ei anna ma ka diagnoosi.

2. TANTSIJA

Tantsija valiku osas mängis suurt rolli juba ainuüksi see, et tegu oli soologa. Minu silmis pidi tantsija olema piisavalt enesekindel, et end laval kehtestada, aga samas mitte üleolev. Ta pidi olema valmis kiiresti reageerima muutustele ja juhtnööridele, aga mitte ümbritsevaga suhestuv. Mul oli vaja füüsiliselt vastupidavat ja tugeva fookusega tantsijat, keda oleks siiski võimalik mõjutada ja vormida.

Valiku kujunemisel pidin aga lähtuma ka faktist, et enamus kolmanda kursuse tantsijatest oli etenduse peamise ettevalmistuse perioodi ajal hoopiski etendusega Prantsusmaal. Lõpetava kursuse tantsijad ei ole enam alaliselt Viljandis või on juba seotud oma enese või kellegi teise lõputööga. Lisaks ei saanud ka arvestada Erasmuse kaudu välismaal viibivate tantsijatega. Peamisesse valikusse jäid I ja II kursuse tantsijad ja mõned vanema kursuse näitlejad või vilistlased. Esialgne mõte koondus rohkem meestantsija poole, kuid kriteeriumitele vastava meestantsija leidmine tundus peaaegu ületamatu katsumusena. Taaskord tantsukunsti üliõpilaste nimekirju ülevaadetes märkasin, et oli varasemalt kahe silma vahele jättnud ühe nime ning üha enam hakkas mulle see mõte meeldima. Kuna tegu oli I kursuse tantsijaga ning ma ise ei ole teda väga palju tantsimas näinud, siis oleks tegu igal juhul olnud riskantse otsusega. Seega otsustasin ka natuke enne maad kuulata ja proovisin tema kursusekaaslaste käest mingisugust vihjet saada, kas ta võiks mu ootustele vastata.

Millegipärast pidasin õigeaks just tema kasuks otsustada ja ma loodan, et see otsus õigustab ennast. Minu silmis osutus antud hetke parimaks variandiks I kursuse tantsitudeng Helle Mari Toomel ning ta oli rõõmuga nõus mu tantsijaks olema.

2.1 Tantsijaga proovisaalis

Kuna juba algusest peale oli mul mõte kasutada mitte ainult visuaalset fooni vaid paljusid erinevaid märgisüsteeme, siis proovisime leida informatsiooni kõikvõimalikest situatsioonidest. Tõlgendasime kõike igas suunas. Esimestes proovides kasutasime väga palju verbaalset keelt. Mind huvitas kui palju verbaalselt esitatud informatsioonist (mida esitasin mina) jõuab tagasi läbi tantsulise liikumise (mida esitas Helle Mari) ja ka vastupidi. Tegime harjutusi, kus Helle Mari tantsis ja mina üritasin sõnadesse panna, mida ma parasjagu näen. Pärast harjutusi arutasime millest olid tingitud erinevused arusaamades.

Kuigi lavastuse idee päris algfaasis olin mõelnud ka sõna kasutamisele, proovisaalis tundus sõna kogu ideele vastu käivat. Seega teadvustasime tehtud tööd, kuid liikusime edasi visuaalse poole juurde.

Ma komponeerisin erinevat värvi taustade ja kujunditega suvalisi pilte ja palusin tantsijal kirjeldada mis mõtted tal nende piltidega seostuvad. Ümberpööratud kujul harjutus nägi välja aga hoopis nii, et mina ütlesin märksõna ja tantsija kombineeris pildi. Leidsime et need pildid kannavad mingisugust informatsiooni, mille kaudu ka teised võiksid jõuda sarnaste märksõnade juurde.

Järgmisena tulid mängu aga hoopis keerulisemad pildid - Rorschach'i tindiplekid. Kuigi need pildid kannavad juba olemuselt informatsiooni Rorschach'i ja psühhoanalüüsi kohta, siis iga pilt kannab siiski vaid vaatajale teada olevat tähendust. See kuidas Helle Mari neid pilte tõlgendas on ka seeläbi rangelt subjektiivne.

Lisaks katsetasime ka värvidega. Panime tähele, et kui muuta piltide taustavärvi, võib pildi tähendus muutuda kateegooriliselt. Ka sellisteks muutusteks pidi tantsija alati valmis olema.

Lisaks sisulisele informatsioonile andsin tantsijale ka võimaluse kasutada nähtavat pilti kui kaarti, mille järgi oma liikumist suunata. Need määrasid ära uue info tõlgendamise alguspunkti, trajektoori või asukoha.

2.2 Tõlgenduse lineaarsus

7.veebruari kuni 1.juunini Kumu viiendal korrusel avatud Tallina XVI Graafikatriennaali näituse *Kirjaoskus – kirjaoskamatus* üks töödest, Arnas Anskaitis’ e installatsioon *Saadikud* inspireeris mind oma tööle struktureerituma pilguga lähenema. Tema installatsioon põhineb lingvistilisel lineaarsusel, mille abil mõista Läänemere riikide lingvistilisi eripärasid. (Kirjaoskus – kirjaoskamatus. Tallinna XVI Graafikatriennaal 2014) Leidsin, et mul oli vaja luua struktuur, mille see tantsija saab vabalt tõlgendada. Me leppisime kokku märgisüsteemide teekonna, mille läbimine aitab tantsijat info tantsuks tõlgendamisel ning mis oma struktureerituses tingib piisavalt spontaanseid valikuid.

2.3 Tantsija liikumiskeel

Kuna säärasel tõlgendamisel ja tõlkimisel on publikule suunatud visuaalne informatsioon esitatud esimese (pildiline) ja viimase (tantsuline) meediumi kaudu – tantsija siseseid tõlkeprotsesse ei ole võimalik näha – siis on tähtis ka tantsija füüsiline eneseväljendus.

Tegime proove, kus lasin tantsijal erinevate muusikastiilide ja ka ilma muusikata improviseerida. Samal ajal märkisin üles kõik korduvad liigutused, lemmik asendid, kumma jala peale meeldib tantsijal rohkem raskust kanda, milliseid tasandeid ja trajektoore enim kasutab, keha (käte, jalgade, pea jne) asendid, liigutuste intensiivsus ja iseloom ning muud märkused mis antud hetkel olulised olid. Pärast pikka improvisatsiooni seansi andsin tantsijale võimaluse enda liikumist analüüsida, leida ise oma tugevused ja nõrkused, reflekteerida oma liikumist erinevates olukordades. Kui tantsija oli saanud oma mõtted avaldatud, siis lisasin oma tähelepanekud, nõusolekud ja vastuväited ning üritasime leida põhjuseid miks ta mingit konkreetset liikumist eelistab ja mõnd väldib.

Et oma liigutusliku sõnavara avarada ja laval vabamalt tunda, tegime erinevaid improvisatsioonilisi harjutusi, mis aitasid tal oma harjumispärastest raamidest välja tulla. Tundsin et seda laadi harjutusi oleks pidanud veel ja pikema aja vältel tegema, et päris soovitud tulemuseni jõuda, kuid samas nägin ka mitmekülgsuse arengut ja hulganisti potentsiaali.

2.4 Tantsija laval ja lava taga

Helle Maril lavanärviga probleeme ei ole ja kunagi ei muutunud ta ka kärsituks, kui pidin mingite muude probleemidega tegelema. Kui on mingi mure või küsimus, ootab ta kannatlikult ära õige hetke või püüab olukorraga iseseisvalt toime tulla. Kaootilise lavaproovi ajal, kui tuli tegeleda valguse, muusika, video ja veel mitme muu asjaga, ei olnud kindlat hetke, millal on tema aeg proovi teha, kuid iga kord kui see hetk saabus, oli ta selleks valmis. Ta mõjus alati rahustavalt ja enesekindlust süstivalt – ma teadsin, et tema rollile saan ma kindel olla, ükskõik mis muud asjad parasjagu peavalu valmistasid.

Lava peal on tema tugevaimaks küljeks fokuseeritus. Ta suudab alati täielikult keskenduda ning ei lasse end ümbritsevast häirida. Oleksin võib-olla tahtnud näha natukene rohkem improvisatsiooni ülesannete käigus saavutatud raamide hülgamist, kuid selle soovi pean ilmselt ikka prooviperioodi arvele kirjutama.

3. MULTIMEEDIK

Multimeedia valdkonnas sai kahjuks tehtud kõige suuremaid järeleandmisi ja seda ahelreaktsioonina kõigis võimalikes aspektides. Esimene järeleandmine oli tingitud lõputöö toimumise ajast. Oli prognoositav, et samal ajal tegelevad ka teised üliõpilased (eriti lõpetada planeerivad tudengid) oma koolitöödega ning just samuti lõputöödele keskendumise tõttu ei saanud ma kasutada multimeedikuid, kellega olin varem koos töötanud ja keda usaldas. Ideaalse olukorrana nägin siiski oma lavastusmeeskonna osana ka multimeedikut, kes võtab vastutuse tehnika, programmide, ühenduste, juhtmete ja kõigi muude vidinate töötamise osas.

Kuna kõik vanema kursuse multimeedikud olid oma lõputöödega hõivatud, siis pidin leppima esimese järeleandmisega visuaaltehnoloogia sektoris – pidin õnne proovima II kursuse tudengitega ja sedapuhku osutuks selleks Meeli Tuoppi.

Mul oli olemas kindel videolahenduse idee, mida tahtsin lavale tuua, aga ma ei teadnud veel kuidas. Siinkohal pidi mängu sekkuma Meeli. Ma kirjeldasin talle oma ideid ja palusin tal välja pakkuda lahendusi, kuidas seda kõike võimalikuks teha. Otseloomulikult ta tunnistas meie esimesel kohtumisel, et on selles valdkonnas alles algaja ja tema teadmised piirduvad vaid senimaani koolis õpitul. Otsustasime siiski olla ambitsioonikad ja lootuses tema kogemuste pagasit täiendada, asusime koostööle.

3.1 Koostöö multimeedikuga

Tema esimene ülesanne oli leida programm, mis võimaldaks võimalikult lihtsalt, kuid siiski järeleandmisi tegemata minu ideed ellu viia. Jagasin ka oma siimaani tehtud tööde käigus saadud

kogemusi ja mõningaid kontakte, kellelt võiks antud situatsioonis abi olla. Jäin ootama ja lootma, et antud usaldus ning vastutus tingivad (eriti just noore ja kogenematu) etenduskunstniku pingutuse ja kaasatuse. Seda aga ei juhtunud. Nädala või paari möödumisel saime taas kokku, et vaadata, mis suunas arengud on toimunud. Arenguid ei olnud toimunud. Leppisime uuesti kokku ülesanded millega tuleb enne järgmist kokkusaamist tegeleda, kuid järgmiselgi korral oodatud tulemusi ei olnud. Õnneks viibis samas ruumis oma lõputööga tegelev multimeedik, kes meie vestlust pealt kuulma juhtus ning meid hädast välja aitas – tutvustades programme millega loodetud tulemust saavutada. Et programmi võimalustest aimu saada, tõmbasin ka endale tasuta prooviversiooni, kuid kogu vastutus programmi käsitlemise osas jäi siiski Meelile. Järgmiseks ülesandeks oli minu poolt toodud pildid programmi jaoks sobivasse formaati panna ning lisada vajalikud efektid.

Paralleelselt tantsija ja multimeedikuga tööd tehes olime jõudnud hetkeni, kus oleks mõistlik kõik osapooled ühte ruumi kokku tuua, et enne peaproove ühele lainele jõuda. Tantsija seisukohalt oli see vägagi vajalik, et ta enne etendust saaks võimaluse kõik visuaalsed lahendused üle vaadata ning multimeedikule oleks abiks võimalus proovida, kas kõik ikka töötab täpselt nii nagu peaks.

Et proov ei jääks liiga hiliseks olin sunnitud tegema taaskord järeleandmisi ning multimeediku asemel ise kõik tehnika, juhtmed, üleminekud ja vidinad paika seadma ning kontrollima, et need ka töötaksid. Proovi alguseks oli kohal ka valgustaja koos valgustehnikaga ning tantsija, kuid keda ei olnud, oli multimeedik. Veidi aja möödudes saime teate, et ta jääb paar tundi hiljaks, siis veel paar tundi ja siis veel paar tundi, kuni oli selge, et sellel ööl ta proovi ei tule. Vahepeal olin jõudnud tuua oma arvuti ja programmi testversiooni abil sain tantsijale enam-vähem adekvaatse pildi luua, mis teda etendusel ees ootab.

Kuna esietendus toimus Ugala teatris ja samal õhtul pidid lavale tulema kolm etendust, siis oli iga minut esinemispaigas hinnas. Leppisime kokku, et peaproovile eelneval õhtul proovime võimalikult palju asju enne maja sulgemist valmis saada. Meeli jõudis kohale 15 minutit enne kokkulepitud prooviaja lõppu, õnneks lubas administraator meil veel üheks tunniks majja jääda. Samal õhtul selgus muuseas ka tõsiasi, et Meeli oli ennast järgmiseks päevaks üle-*bookinud*, ja ei jõua peaproovi ajaks kohale.

Peaproovi ja esietenduse päeva hommikuks jäid multimeedikul veel lahendamata ülesannete nimekirja ühe pika VGA-juhtme ning VGA-splitteri (kuna proovis kus pidime kogu tehnika funktsioneerimist katsetama, selgus et kooli VGA Y-juhe on vigane) organiseerimine. Ei olnud suur mu üllatus, kui selgus, et neid otseloomulikult ei ole ning pidin taas ise nende otsimisega tegelema.

Kuna erinevatel põhjustel ei olnud me saanud teha mitte ühtegi proovi tantsija ja multimeedikuga koos, siis tuli taaskord üks järeleandmine ning otsustasin ka esietenduse ajal ise visuaale mahamängida, nagu olin seda teinud peaprooviski. Meeli oli seekord kõrvaltvaataja rollis.

Ülejäänud etendustel oli juba tema arvuti taga ning vastutas minu juhtimisel visuaalide õigeaegse käitluse eest.

3.2 Probleemid tark- või riistvaraga

Esimene probleem sai juba ka korra välja toodud ja on seotud kooli VGA Y-juhtmega. Nimelt selgus proovi käigus, et esialgne mõte Y-juhtme abil ühte pilti samaaegselt kahele ekraanile kuvada ei õnnestu, kuna ilmselt on üleminek vigane sellisel juhul on tantsija monitori pilt defektne.

Lahenduseks osutus Pärimusmuusika Aidast laenatud VGA-splitter, mille abil oli võimalik edastada kvaliteetsemat pilti.

VGA-splitteri probleem ilmnis taaskord Tartu etendusel, kuid seekord oli probleemiks hoopiski korraldustiimi ja multimeediku vaheline infovahetus. Nimelt pakuti meile Tartus VGA-splitteri asemel DMX-splitterit.

Seekord saime soovitud riistvara laenata Vanemuise teatri väikesest majast.

Probleeme oli ka VGA-juhtmetega, sest koolil on vaid kaks pikka VGA-juhet, millest üks oli enamasti paralleelselt kasutuses ka ühes teatrikunsti monolavastuses.

Lahenduseks olid proovide ning etenduse aegade sättimine, nii et juhtmed jõuaksid mõlemale etendusele ning Viljandis ja Tarus saime ühe juhtme juurde laenata.

Tarkvaraprobleemidest kimbutas meid visuaalide miximiseks kasutatud programmi Resolume Arena 4 teatav kalduvus aeg-ajalt kokku joosta. Meile teadaolematutel põhjustel võis juhtuda, et programm hakkas omavoliliselt pilte kokku mixima või lihtsalt lõpetas pildi tootmise.

Lahenduseks palusin Meelil oma arvuti desktopi seinapildiks panna üks Rorshack'i pilt, mida etenduses kasutame. Sellisel juhul jäi meile võimalus kokku jooksnud programm sulgeda, mille tõttu ilmuvad ekraanidele arvuti seinapilt. Tantsija saab oma ülesannet jätkata, kuni saame programmi

jälle tööle. Täpselt selline olukord juhtus esietenduse käigus ja kirjeldatud lahendus toimis. Ka Tartus andis programm märku, et ei kavatse täpseid juhiseid täita, kuid otsustas siiski meiega etenduse lõpuni koostööd jätkata. Rohkem tarkvaraga probleeme ei tekkinud. Ülejäänud programmi kasutamise vead olid tingitud inimlikest eksitustest.

4. VALGUSTAJA

See osa läks, kogu etenduse ettevalmistusprotsessi silmas pidades, kõige valutumalt. Teadsin juba täitsa idee tekkimise hetkest alates, mis roll jääb valgusele ning teadsin ka keda oma töösse valgustajaks soovin. Õpingute vältel olen kokkupuutunud paljude erinevate valgustaja tudengitega ning ka ise antud valdkonnas kätt proovinud.

Ma soovisin võimalikult lihtsat valgust. Midagi, mis looks ruumi atmosfääri.

Märt Sell on hetkel etenduskunstide osakonna visuaal-tehnoloogia valguskujundaja eriala neljanda aasta üliõpilane. Olen temaga valgusalaselt varem korduvalt koostööd teinud nii minu enda kompositsiooni töö käigus kui ka ühistes projektides. Mul ei tekkinud küsimustki, et just tema suudab mõista mu soove ning pakkuda välja parima lahenduse antud lavastuse valguskujunduse osas.

Meie kohtumised valguse üle arutamiseks olid lühikesed ja sisukad. Pärast seda kui olin mõne lausega rääkinud talle oma lavastuse ideest, oli talle juba selge, millise valguskujunduse ta soovib luua ning missugust tehnikat tal selleks vaja läheb. Mõni nädal hiljem kohtusime juhuslikult koolimajas ning uurisin, kas valguskujunduse realiseerimises võib esineda mingisuguseid takistavaid tegureid või on vahepeal hoopiski puhunud uusi tuuli ja tekkinud mingisugused muudatused. Kõik oli kontrolli all, täpselt nagu olin seda arvanud olevat. Kolmas kord kohtusime proovis, mis oli mõeldud esimeseks kohtumiseks kõigi lavastuse aspekte ühendavate isikute ning meediumite vahel. Märt oli juba varem kohal, kaasas prožektorid ja kindel visioon, kuidas need lavaruumi paigutada. Edasine kokkupuude oli juba erinevates esinemispaikades.

Minu idee valguskujunduse osas tugines suurel määral märksõnadele: katusekamber, raamatutuba, põõning, kaminaruum, pigem hämar, laualamp, lojuva päikese valgus, lihtne, soe. Valguskunstniku visuaalne lahendus põhines valgusvihkudele, mis sobisid ideeliselt kokku nii lojuva päikese,

kaminas põlevale, laualambi kui pööningul läbi katusesse tekkinud väikeste aukude õhu ja tolmu segusse joonistuvate kiirtega. Tehniliselt hõlmas valguskujundus, olenevalt esinemispaigast, kahte kuni nelja elementi. Kõige tähtsamaiks neist olid kaks Svoboda 9-lambilist prožektorit, millede kõik lambid tekitasid sisseehitatud peeglite abil tugevad fokuseeritud paralleelsed valgusvihud. Kokku 18 vihku, 9 mõlemalt poolt lava. Valgustid olid suunatud, olenevalt esinemiskohast, enam-vähem diagonaalis üle lava. Kasutades klotse, mis asetati valgustite ühe ääre alla, tõusid valgusvihud ka diagonaalis ülespoole, ristudes lava keskel umbes tantsija torso kõrgusel, luues pildi madalast pööningust või katusekorterist. Ventilaatori ja tossumasina abil täideti saal kerge ja ühtlase vinega, mille see valguskiired väga hästi välja joonistusid.

Minu jaoks oli valgus lihtne ja tabav, see oli täpselt see, mida olin soovinud, oskamata seda konkreetselt valguskunstnikule kirjeldada. Võib öelda, et valguskujunduse loomine oli antud töö käigus üks täiuslikemaid tõlkeprotsesse, kus info jõudis ringiga tagasi praktiliselt muutumata: Minu idee valgusest, mida oska veel visuaalselt ette manada → verbaalselt väljendatuna edastatud tundmused ja meeleolud → valgustaja kujutluspilt tuginedes minu märksõnadele → valgustaja valitud vahendid ja loodud valguspilt → täpselt see valgus, mida soovisin, oskamata seda kirjeldada. Tõlkeprotsess erinevate märgisüsteemide vahel oli täitsa olemas, kuid vigasid ei tekkinud – küll aga oli seal hulganisti loovust.

KOKKUVÕTE

Oma koreograafi kutse lõputöö „C O N V E R T E R“ kirjalikus osas kirjeldasin etenduse arengut esialgse idee tekkimisest kuni lavale jõudmiseni. Arutlesin selle üle miks mind vastav teema üldse puudutab ja millised on minu vaated seoses antud lavastusega.

Esimeses peatükis „Kontseptsioon ja lavastus“ harutasin lahti kontseptsiooni tekkimise loo ja arutlesin etenduse mõju üle publikule ning publiku rolli üle etenduses. Järgnevalt analüüsisin peatükkides „Tantsija“, „Multimeedik“ ja „Valgustaja“ vastavalt koostöö kulgu tantsija, multimeediku ning valguskunstnikuga. Tõin välja etenduse ettevalmistavas kui täideviivas staadiumis tekkinud probleemolukorrad ning nendele leitud lahendused.

Usun, et teatav viga või loks, mis minu mõtete verbaalse väljenduse ja tegeliku reaalsuse vahel logiseb, on positiivselt rikastav ja loob rammusa pinnase edasisteks aruteludeks ja loomingulisteks väljendusteks, nii minule kui ka lugejale, kes on võtnud vaevaks kaasa mõelda.

KASUTATUD KIRJANDUS

Looming. 2002 nr.5. Valdur Mikita tontlikud kataloogid.

History of the Rorschach. Rorschach koduleht. <http://www.rorschach.org/history.html>, (21.04.2014)

Kirjaoskus – kirjaoskamatus. Tallinna XVI Graafikatriennaal. Kumu koduleht.
<http://www.kumu.ee/et/naitused/hetkel/tallinna-xvi-graafikatriennaal>, (21.04.2014)

Tudengite lõputööd jõuavad lavale. Ajaleht Sakala koduleht. <http://www.sakala.ajaleht.ee/2775692/tudengite-loputood-jouavad-lavale>, (27.04.2014)

LISAD

Lisa 1

Etenduse DVD

DVD-plaat 29.04.2014 C O N V E R T E R esietendus.

Lisa 2

RAIDERID

Ruum

Pimendatav

Ruumi sügavus vähemalt 15m + pluss publiku ala

Videotehnika ja projektsioon

Data-projektor

2 x 25m VGA juhet

2 x väikest male-male VGA juhet

VGA-splitter

Vähemalt 42" TV ekraan

3m x 4m tagant projektseeritav ekraan (jalgadel)

Valgustehnika

2 x 9-lambiga Svoboda prožektorit

Tossumasin

Ventilaator

Võimalus ühendada trimmerisse (vähemalt 4 kanalit)

SUMMARY

In the written part of my choreographer's thesis „C O N V E R T E R“ I described it's development from the very Basic idea to point that it has been performed on stage. I discuss about the reason why I am interested in such topic and which are my views to that specific performance.

In the first chapter, „Conception and performance“, I unravel the story behind conception and discuss its influence on audience and audience's influence on the performance. In chapters „Dancer“, „Multimedia consultant“ and „Light designer“, I analyse cooperation with my dancer, Multimedia Consultant and Light Designer. I brought out ups and downs that were connected to production of this performance and give the solutions to problems that accrued.

I believe, in order to certain degree, the error or the rattler that has been found in my verbal self-expression is somehow positively enriching and creates good soil for further discussions and creative expressions, both for me but also to the reader, who took the time and trouble to try to think the way I did.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kalmer Liimets,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „CONVERTER“,

mille juhendaja on Henri Hütt,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **22.05.2014**